№ 173 ՈՒՐԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 15 1900 ՈՒՐԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 15 № 173

ՔՍԱՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak». Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ. Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երբ պէտք է սկիզբ դրվի.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մատենագրութիւն. Նամակ Լոռուց. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վիէննայի Մխիթարեանները. Արտաքին լուրեր. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Սով տարին.

ԵՐԲ ՊԷՏՔ Է ՍԿԻԶԲ ԴՐՎԻ

—

Թէ ո՛ր աստիճան օգտաւէտ են և նպատակայարմար ընկերակցութիւնները գիւղական և երկրագործական շրջանում, այդ կարելի է պարզ կերպով տեսնել այն տեղեկագիրներից, որոնք ներկայացված են Պարիզի համաշխարհային ցուցահանդէսին: Ֆրանսիայում այդ ընկերակցութիւնները ծընունդ առան միայն տասնեօթ տարի սրանից առաջ. բայց շատ շուտով նրանք ժողովրդականութիւն ստացան, շնորհիւ իրանց տուած անհերքելի օգուտների: Այդ ընկերակցութիւնների թիւը, որ 1884 թւի յուլիսի 1-ին հաւասար էր միայն չորսի, այժմ, տասնվեց տարի անցնելուց յետոյ, հասել է մի պատկառելի մեծութեան, այն է հաւասար է 2700-ի:

Այդ ընկերակցութիւնները մեծապէս նպաստեցին գիւղատնտեսական արդիւնագործութեանը, որ սկսել էր ճգնաժամի մէջ ընկնել: Կապվելով ընկերակցական կազմակերպութեամբ, երկրագործները կարողութիւն ստացան մրցելու խոշոր արդիւնագործութեան հետ: Այն, ինչ որ չափազանց թանգ էր նստում նախկին առանձնացած երկրագործի վրա և այդ պատճառով անձեռնտու էր, այժմ, ընկերակցութիւնների շնորհիւ, նա դառնում էր էժան և ձեռնտու: Ընկերակցութիւնները տալիս էին և վերցնում խոշոր պատւէրներ, հաւասարվելով այդ կողմից խոշոր կապիտալի ներկայացուցիչներին:

Ամեն դէպքում, երբ անհրաժեշտութիւն է դառնում ընկերակցութեան աջակցութիւնը, նա առաջ է գալիս իր թէ նիւթական և թէ բարոյական օգնութեամբ: Երբ պէտք է ձեռք բերել սերմացու, գործիքներ, պարարտացնող նիւթեր, անցկացնել առուներ, շինել ընդհանուր պահեստներ, գնել ազնիւ տեսակի կենդանիներ և այլն, ընկերակցութիւնը իր անունից անում է այդ բոլորը և յետոյ ծախքերը բաժանում իր անդամների վրա, հաշւելով իւրաքանչիւրի համապատասխան մասը:

Մեր երկրում ընկերակցութիւններ կազմելու պահանջը շատ մեծ է, բայց նախաձեռնողներ չը կան մեր գիւղական շրջանում: Մեր գիւղացիները ամեն բան ձեռք են բերում շատ թանգ գնով, իսկ իրանց արդիւնքները ծախում են շատ էժան: Մանաւանդ այդ հանգամանքը ծանր է ազդում խուլ տեղերում, որոնք հեռու լինելով կենտրոններից, գտնվում են մի տեսակ մենավաճառութեան ճանկերում: Գիւղացիները պարտաւոր են ամեն ինչ գնել այն գնով, որ հաստատվել է տեղական վաճառանոցում: Իսկ միանալով միմեանց հետ, նրանք կարող կը լինէին իրանց սեփական ոյժերով, իրանց անդամների և գործակալների միջոցով կապ հաստատել խոշոր առևտրական կենտրոնների հետ և միջնորդներին տուած գումարները պահել իրանց տնտեսութեան համար:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—

Զէյթունցի—«Զէյթունի անցեալն և ներկայէն». Ա. մաս. Վիեննա, 1900. 160 երես 8°, քարտէզներով և պատկերով. գինը 1 ր. 50 կոպ.:

Պէտք է դեռ բացատրել թէ ինչ մեծ հետաքրքրութիւն է ներկայացնում մեզ համար լեռնային Կիլիկիայի այն մասը, որ հռչակված է Զէյթուն անունով: Մահմեդական լուծը դարերի ընթացքում ստեղծել է իր տիրապետութեան տակ գտնվող երկիրներում մի որոշ տիպի տեղեր, որոնք անմահացել են իբրև արեան և երկաթի պաշտամունքի մոլեռանդ երկրպագուներ: Զերնոգորիան՝ Բալկանեան թերակղզում, Կրետէի լեռնային մասերը, Ցունաստանի լեռնաշղթաները, Լիբանանի բարձունքները, Զուլամերիկը, որոնք ոտնատակ եղած քրիստոնէութեան պատուարներն էին, ուր ազատութեան համար մղվող կռիւը բնակիչների արեան մէջ մտած մի սուրբ սովորութիւն էր: Հայերն էլ ունեցել են այդպիսի կէտեր. Ղարաբաղը XVIII դարում, Զէյթունը և Սասունը նոյն տիպի տեղեր են:

Վերին աստիճանի հետաքրքրական և զարմանալի պիտի լինի այդ հերոսական տեղերի պատմութիւնը: Բայց կարելի՞ է կանոնաւոր, վաւերական պատմութիւն գտնել այդ լեռներում, որոնց ոյժը և հեղինակութիւնը ամբողջովին անյայտութեան, վայրենութեան մէջ է: Ոչ գիր ու գրութիւն կարող է զարգանալ այնպիսի տեղերում, ուր մարդը մանկութիւնից միայն սրի ու կռւի արհեստն է սովորում, ոչ էլ փոքր ի շատէ աչքի ընկնող կուլտուրա, մօտիկ յարաբերութիւն շրջապատող աշխարհի հետ: Հերոսական լեռների առաջին յատկանիշն այն է, որ նրանք սրտաբաց չեն, շատախօս չեն, իրանց գործերի մասին չունեն մեծ հասկացողութիւն և փոքր փչել չը գիտեն: Խորհրդաւոր, պատած մշուշների մէջ, լուռ ու անյայտ—ահա այդ տեղերի կերպարանքը: Պէտք է մտնել այնտեղ, որպէս զի կարելի լինի զգալ ռազմական կեանքի հոսանքները. ամեն ինչ այնտեղ աւանդութիւն է, երգ է, որոնց մէջ ապրում են անցած գնացած մարտնչողները: Եւ այդ աւանդութիւններն ու երգերը մեզ համար Կիլիկիայից դուրս է բերել պ. Զէյթունցին:

Նա խօսում է Զէյթունի անցեալից և ներկայից: Մեր առջև դրած փոքրիկ հատորում խօսքը միայն անցեալի մասին է, թէև մօտիկ անցեալի մասին: Ի՞նչ է եղել Զէյթունը անցած դարերում—այդ ոչ ոք չը գիտէ: Չը գիտէ և պ. Զէյթունցին: Կարելի է ասել, որ բոլորովին կորել է անցեալի այդ մասը. ժողովուրդն էլ չէ պահել նրան իր յիշողութեան մէջ: Միայն XIX դարի սկզբում Զէյթունը երևան է գալիս իբրև իր աւանդական ազատութիւնը զէնքի ոյժով պաշտպանող երկիր: Այնուհետև շատ անգամ է Զէյթունը վառօդի ծխի մէջ կորչում նոյն նպատակի համար: Պ. Զէյթունցու պատմուածքներն էլ հէնց XIX դարից են սկսվում:

Զէյթունի գործերի մասին մենք ունենք շատ կցկտուր տեղեկութիւններ: Վիկտոր Լանգլուայի ճանապարհորդութիւնը, 60-ական թւականների արիւնահեղ դէպքերի այն արձագանքները, որոնք մնացել են պարբերական մամուլի մէջ—ահա այն ամենը, ինչ կազմում է զէյթունցիների պատմութիւնը մեր դարում, գրած, պաշտօնական պատմութիւնը: Դա, ի հարկէ, քիչ է, շատ քիչ: Պ. Զէյթունցին հաւատացնում է, թէ Լանգլուա իսկական Զէյթունին հասնել չէ կարողացել, իսկ լրագրական տեղեկութիւնները վաթսունական թւականների դէպքերի մասին հեռաւոր արձագանքներ են: Պէտք էր, ուրեմն, սպասել, որ ինքը, Զէյթունցին պատմէր մեզ, թէ ինչեր են տեղի ունեցել իր լեռներում, պատմէր յաջորդաբար, ժամանակագրական կարգով: Այդ գործը կատարում է այն գիրքը, որի մասին խօսում ենք:

Բայց ինչ է դա. պատմութի՞ւն:—Պատմութեան վերաբերմամբ մենք այնքան խիստ պահանջներ ունենք, որ չենք կարող պ. Զէյթունցու գրուածքը միանգամից պատմութիւն անուանել: Դա աւելի շատ աւանդութիւնների մի հաւաքածու է, քան պատմութիւն. հեղինակը հաւաքել է զէյթունցիների պատերազմական երգերը, պատմում է անցքեր, բայց պատմում է, տարաբաղդաբար, շատ համառօտ, շատ թըռուցիկ կերպով: Անգնահատելի կը լինէր պ. Զէյթունցու աշխատութիւնը, եթէ նա հեղինակողի դերից հեռու մնար և բաւականանար հաւաքողի դերով. որքան մեծ պիտի լինէր հետաքրքրութիւնը, եթէ նա առանց կրճատումների, առանց խմբագրական աշխատութեան դնէր աւանդութիւնները այնպէս, ինչպէս նրանք պատմվում են ժողովրդի մէջ, պարզ, անպաճոյճ, բնական: Բայց հեղինակը այդպէս չէ արել. նա հայրենասիրական զգացմունքով վառված մի մարդ է, գրում է ջատագովելով, միայն գովասանք և հիացմունք է արտայայտում, մոռանալով, որ ուր կայ լոյս, այնտեղ պիտի լինեն և ստուերներ. անշուշտ Զէյթունը կատարելութիւնների երկիր չէ, անշուշտ այնտեղ էլ կան պակասութիւններ, այնտեղ էլ մարդը ունի թուլութիւններ, մոլութիւններ. իսկ դրանք կեանքի՝ այսպէս ասած՝ աղն են, ուստի և նոյնքան իրաւունք ունեն պատմութեան մէջ տեղ բռնելու, որքան ունեն երգելու և փառաբանելու արժանի առաքինութիւնները:

Որքան և արհեստականացած է երևում ժողովրդական աւանդութիւնների այս ժողո-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍՈՎ ՏԱՐԻՆ

(Ֆինլանդական կեանքից)

Իւհօ Րէյօնէնի

—

Այսքանը քիչ էր կարծես, և ահա երբ Պերտուն երկուօրեակներին գիւղը տարաւ կընքելու և մտաւ իր ծանօթ խանութպանի մօտ, նա իմացաւ, որ իր խրճիթը շուտով պէտք է աճուրդով ծախվի: Բանն այն է, որ Պերտուն վաղուց արդէն փող էր պարտք վերցրել հարևան Հէյկիից: Այժմ սա էլ քաղցած լինելով, մուրհակը ծախել էր խանութպանի վրա մի պուդ ալիւրով: Խանութպանը հարուստ մարդ էր, իսկ Պերտուի պարտքը հարիւր և յիսուն մարկից աւելի չէր. չը նայած դրան, խանութպանը անհնարին էր համարում «մի օր էլ» սպասել և պահանջեց, որ խրճիթը վաճառվի, որովհետև Պերտուն չարժական կայք չունէր:

Պերտուն շատ աղաչեց—պաղատեց, բայց խանութպանը հաւատացնում էր, թէ ինքը նոյնպէս նեղ վիճակի մէջ է, և պահանջեց պարտքն անմիջապէս լրիւ վճարել: Իսկ Պերտուն հօ ինքը չէր կարող փող դառնալ, չէր կարող նոյնպէս ծախել իր կնոջը և երեխաներին: Նա ստիպված էր խրճիթը տալ:

Երկուօրեակներից մինը շուտով մեռաւ: Ծընողների համար այդ կորուստը երջանկութիւն էր, որովհետև այժմ մնացին միայն ութ հոգի երեխաներ, որոնց հետ և դուրս եկան բաց երկնքի տակ: Ի հարկէ, դառն էր թողնել սեփական ձեռքերով կառուցած խրճիթը և տասնեակ տարիների ընթացքում անհագին ջանասիրութեամբ անապատից վարելահողի վերածած դաշտը. բայց ինչ արած:

Դուրս գալով խրճիթից, ընտանիքը մի որոշ տեղ չունէր գնալու, ուստի դիմեց դէպի քաղաքի կողմը: Բայց Մարկուլայում նրանց պատահեցին մի խումբ անցորդներ, որոնք գնում էին Օլօնէց նահանգը աշխատանք և հաց փնտռելու: Խմբի առաջնորդը, Միխայիս Պաւօ, դուրս եկաւ Պերտուի հին ծանօթ: Եւ Պերտուն իր ընտանիքով միացաւ նրա հետ:

—Ձմեռվայ սկզբում որդուս մեռած գտանք Բառուտավարի գոմի մօտ,—պատմում էր Պաւօն: Երեխան ընկած էր գետնի վրա՝ ծամած խոտը բերանում: Երբ եկան քննիչը և բժիշկը, ես նրանց այդպէս էլ բացատրեցի, թէ երեխան սովածութիւնից է մեռել: Բայց պարոնները ասացին, թէ այդ երբեք չէ պատահում: Նրանք խեղճ երեխայիս կտրտեցին, ինչպէս մի սպանված մարդու դիակ, և դեռ չէին հաւատում սովամահ լինելուն, մինչև որ նրա ստամոքսում խոտ չը գտան: Հէնց այն ժամանակը մտածեցի այստեղից հեռանալ, երբ դեռ սովածութիւնից չէինք կոտորվել կամ խելագար եղել: Ճանապարհին մեզ հետ միացան և ուրիշները: Եթէ դուք էլ մեզ հետ գաք, մենք ձեզ կը կերակրենք—բաւական պաշար ենք վերցրել և. գուցէ, բոլորիս համար հերիքութիւն անի:

—

Առաւօտեան բոլորը միասին ճանապարհ ընկան: Ցնցոտիներ հագած, մէկմէկու ետևից շարքով գնում էին նրանք դէպի արևելեան կողմը: Օրը ցուրտ էր, բայց պարզ և խաղաղ: Հարևան խրճիթներից դուրս էին գալիս սոված շներ և չարաչար հաչում էին մուրացկանների վրա, յետոյ ձիւնի վրա պպզած ձիգ ոռնոցով նրանց ճանապարհ էին դցում:

Անտառում խաղաղ էր: Ծառերի վրա նստած եղեամը փայլում էր բազմագոյն աստղերի նըման: Սաստիկ սառնամանիքից ճայթվող ծառերի բները, կարծես, ուղևորներին հանդիպում էին հրացանի պայթիւններով: Իրանք ուղևորները լուռ առաջ էին խաղում, ամեն մէկը խորասուզված մտածմունքների մէջ: Խաղաղութիւնը խանգարում էին թոյլերին տանող սահնակների ճռճռոցը, հաւասար քայլերի ձայնը, երբեմն էլ Պերտուի ծծկեր երեխայի լացը: Ապա Կէկի գիւղի մօտ խաղաղութիւնը նորից խանգարվեց շների ոռնոցով, որը ամբողջ վերստերով հասնում էր ուղևորների ականջներին: Բայց յետոյ սկսեցին անմարդաբնակ վայրերը—Մաանսելկի լեռնաշղթայի անվերջ անտառները: Ուղևորները, որոնց վհատեցնում էր գիւղական շների հեծկլտանքը, այստեղ, այս հանգիստ տեղերում, իրանց աւելի լաւ զգացին: Նոյն իսկ սարերի լանջերը և սեռերը, որոնց աչք էր տեսնում ճանապարհի ամենաբարձր տեղերից, պատած էին միմիայն անտառներով: Հարաւում, դէպի ամպերն էր բարձրացրել իր գլուխը Կերօ մեծ սարը և սևին էր տալիս Իօնկուվարի ատամնաւոր բարձունքը: Առջևում երևում էին Նիէմիվարնի գագաթները: Իսկ այնտեղ, դէպի ձախ, ընկած էր լայնատարած դաշտ, որ երևի Վալամօ լիճն է, հագած իր ձմեռվայ ծածկոցը:

Ամբողջ առաւօտը լաւ եղանակ էր: Բայց յանկարծ փչեց ցուրտ քամի: Որտեղից որ է ձգվեցին երկար և նօսր ամպեր: Ամպերը գընալով թանձրացան, իրար վրա կուտակվեցին և մի քիչ անցած՝ Տեորիվարի սարը ծածկվեց անթափանցելի սպիտակ վարագոյրով: Մի և նոյն ժամանակ ճանապարհի կողքին կանգնած ծառերից եղեամը սկսեց թափվել և դաշտերում ձիւնը դէպի վերև ոլորվել: Վրա պրծաւ մրրիկը և այնպիսի մի բուք բարձրացրեց, որ աչք էր կուրացնում: Սառցնող հոսանքով անցաւ այդ քամին երկրի վրայից, շարժելով մերկ ճիւղերը և կորացնելով ծառերի գագաթները:

Ուղևորները արագացրին իրանց քայլերը: Բայց արդէն անտառը տնքում էր բուքի ահարկու թափի տակ և թանձր ամպերն անցնում էին երկնքով: Յանկարծ սարերը և դաշտերը, անտառները և մարդիկ, երկինքը և երկիրը—ամենքը ծածկվեցին ձիւնի թեփի մէջ, որը շարունակում էր թանձրանալ, կարծես, կատաղելով հէնց իր մոլեգնութիւնից: Ուղևորները հասկանում են, որ կեանք պահպանելու համար պէտք է մարտնչել, ուստի լարում են իրանց ոյժերը: Դեռ հարց է, ո՞վ կը տանէ յաղթանակը՝ արևելքի լայնածաւալ տունդրաներից եկած բուքը, թէ Կարելիայի անբերրի սահմանների որդիքը: Ծեր և երիտասարդ յամառութեամբ առաջ են քայլում, միմեանց օգնելով և խրախուսելով: Մարդկանց պատառոտած հագուստն արդէն սառել էր, տախտակ դառել: Փչացած ոտնամանները տաքութիւն չեն պահում և կպչում են ոտերից, որոնք դեռ չեն սառել և ցրտից տժժում են: Ահա մի տղայ ուշաթափ եղաւ և ձիւնի մէջ

վածուն, բայց եւ այդպէս, դա մի օգտակար գիրք է։ Այդտեղից մենք իմանում ենք բազմաթիւ դէպքեր, որոնք մինչեւ այժմ անյայտ էին։ Իմանում ենք հերոսների եւ գործիչների անուններ. մի խօսքով պ. Զէյթունցին իր ներկայացրած փաստերով կենդանութիւն է տալիս իր երկրի մասին մեր ունեցած չոր ու ցամաք, կցկտուր տեղեկութիւններին։ Շատ գնահատելի է մանաւանդ այն հանգամանքը, որ դէպքերի ներկայացումը հասցրած է մինչեւ 1884 թուականը։ Գրքի ընթերցողը նոր տեղեկութիւններ եւ գաղափարներ է ստանում Զէյթունի մասին. ուստի մենք կարող ենք ցանկալ, որ այս աշխատութիւնը շատ ընթերցողներ ունենայ։

Մեզանում այնքան հազուագիւտ են փոքր եւ շատ ճաշակաւոր հրատարակութիւնները, որ մենք չենք կարող ընթերցողի ուշադրութիւնը չը հրաւիրել այս գրքի արտաքինի վրա։ Բացի մաքուր տպագրութիւնից, լաւ թղթից, այս հրատարակութեան գլխաւոր զարդերը կազմում են երկու շատ գեղեցիկ քարտէզներ, Զէյթունի եւ Զէյթունի շրջակայքի պատկերը։ Ցաւում ենք, որ գինը այնքան թանկ է նշանակված (1 ր. 50 կոպ.), որ գիրքը շատ մատչելի չը պիտի լինի հասարակ ժողովրդին, այսինքն ընթերցողների այն դասակարգին, որ ամենից լաւ գիտէ գնահատել գրքի նշանակութիւնը։ Լ.

Նոր ստացված գրքեր. Թիֆլիսի Հայոց Հրատարակչական ընկերութեան հրատարակութիւն 1) «Նահապետ» Նիկոլ Օմնիկոլ, թարգ. Ա. Միքիթարեան, 214 եր., գինը 50 կոպ., 2) «Ծուռ պիեսներ» Նիկոլ Օ-Միկոլ, թարգ. Գ. Գ-ի, 40 եր., գինը 10 կոպ. և 3) «Մարմինն Սատանայի» [illegible], թարգ. Ա. Միքիթարեան, 58 եր., գինը 15 կոպէկ (վերջին երկու գրքերը հրատարակված են Ա. Պօղոսեանի գումարով)։

ՆԱՄԱԿ ԼՈՌԻՑ

Սեպտեմբերի 1-ին

Ամբողջ Լոռին զրկված է բժշկական օգնութիւնից. գաւառական [illegible] լուռ-լուռ է այցելում գիւղերը, քան թէ բըժիշկը։ Երբ [illegible] փոխում [illegible] զգում է, բըժիշկը պատրաստ է նրան օգնելու. բայց ինչ անէ խեղճ գիւղացին ձմռան վրա պատած խորը ձիւնի մէջ, երբ նրա ուժեղ ձիաները [illegible] են աշխատելու։ Անհրաժեշտ է գիւղի բժիշկ, բայց ուր է, բժիշկ չը կայ։ Նա [illegible] դիմում է իր բժիշկներին—իրանց տուններին եւ հէքիմներին։

Գիւղական կեանքում դեռ հէքիմներն ու դալլաքները տանելի մարդիկ են, որովհետեւ դրանցում լինում են եւ հմուտ անձնաւորութիւններ, որոնք զանազան դեղեր պատրաստել էլ գիտեն եւ շատ անգամ օգնութիւն էլ են ցոյց տալիս ձրի։ Ես ուզում եմ կանգ առնել միայն խմաստունների գործունէութեան վրա։ Ամբողջ Լոռում կան յայտնի հռչակված մարդիկ, որոնք մի մի անուն ունեն իրանց համար.—այսպէս կայ «Ղուրան» անուն կրող անձնաւորութիւն, «Սողոմոնի բաց անող» մարդ, «Խաչի ղուլ», «Ընկնաւոր», «Ղնկի մտիկ տուող» եւ այլն։

Ղաչաղան գիւղում կայ պաշտօնապէս «Ղուրան» մականունը կրող մի անձնաւորութիւն, որը գիտէ թղթերը եռանկիւնի ծալել, մէջը, անշնորհք աչակերտի նման, գծեր քաշել, եւ գիտէք, այդ թղթերը ձրի չեն, դրանք գին ունեն եւ որքան շատ վճարես, այնքան եռանկիւնու զօրութիւնը մեծ է։ Պարզ է, տեղը նեղ մարդը էլ փողին չէ նայում եւ շատ անգամ մինչեւ փրկարար գրերը տեղ են հասնում, հիւանդը հոգին աւանդած է լինում։

Բայց դա միմիայն հիւանդների բժիշկ չէ, այլ եւ չբերք կանանց, խռովարար ամուսիններէ, տանջվող սիրահարների համար էլ գիտէ գիր անել։ Խռովարարներին հաշտեցնելու, սիրահարներին իրանց մուրազներին հասցնելու, կանանց որդիք պարգեւելու շնորք ունեցող այս գրերը շատ անգամ սարսափ են տարածում ջերմ հաւատացողների վրա։ «Ղուրանի» աչքը դուրս գայ, գիր տուաւ, աղջիկս երեսս կանգնեց, այն անիծածի հետ գնաց»։

Նոյնն է անում եւ ձորագիւղացի «տիրացուն», որ իսկապէս տիրացու էլ է, գրել-կարդալ էլ գիտէ։ Առատ հունձ, պատրաստի մարդիկ, հարկաւոր է միմիայն զգոյշ լինել, լաւ մտածել, նոր հնարքներ գտնել, բժշկութեան մօդաները փոխել. այսպէս, առաջին անգամ թէ գիրը մէջքից են կապել, երկրորդ անգամ պէտք է օձիքից կարել։

Անցեալ տարի էլ դսեղցի Ն. էր երկինքը կապել. հարկաւոր էր մի կաշառք տալ, որ նորից երկինքը բացվի։ Ուրիշ շատերն էլ կան, ոմանք ծեր, ոմանք աշխատանքի անընդունակ, որոնք այդ մութ ճանապարհներով իրանց գոյութիւնը պահպանում են։ Բայց ցաւալին եւ պախարակելին այն է, որ վերոյիշեալ անձինք առողջ կազմուածքով, աշխատանքի ընդունակ եւ նոյն իսկ խելքի տէր մարդիկ են, եւ առանց ամաչելու իրանց պարապմունքն են շինել այդ ստոր գիտութիւնը, փոխանակ ազնիւ աշխատանքի նուիրվելու։ Վերջապէս ամօթ է, թող բաւական համարեն մինչեւ այժմ արած հունձը, թող մտաբերեն, որ կողոպտում են իրանց հարեւաններին, ի հարկէ, իրանք էլ լաւ գիտեն, որ առանց որ եւ է օգուտ տալու. թող բաւական համարեն որքան մարդկանց աչքերը կապած պահեցին։ Վ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բալախանի, օգոստոսի 28-ին

Նորերս «Մշակի» մէջ մի ինչ որ պարոն մի յայտարարութեամբ խնդրում էր հասարակութեան աջակցել Սալմաստում նոր բացվող գրադարանին։ Առիթից օգտվելով, թոյլ տուէք, խնդրում եմ, ձեր լրագրի միջոցով մի քանի խօսք ուղղելու այդ նպատակին ծառայող պարոններին, մանաւանդ գրադարանների վարիչներին եւ յիշեցնել նրանց մի բան, որ նրանք չը պիտի մոռացութեան տային. խօսքս հաշուետւութեան մասին է։

Հայ հասարակութիւնը գիտէ ինչպէս տալ, նոյնպէս եւ հաշիւ պահանջել։ Ինչքան ուզում է նրա տուած օգնութիւնը չնչին լինի, բայց այնու ամենայնիւ նա պահանջում է իր տուածի հաշիւը եւ ցանկանում է իմանալ՝ արդեօք իր տուած օգնութիւնը նպատակին ծառայում է թէ ոչ։ Հաշիւը քաջալերում, խրախուսում է նրան. երկրորդ անգամ նա չէ զլանում իր օգնութիւնը։ Բայց ընդհակառակը երբ ժողովարարները, նպաստ ստանալուց յետոյ, իրանց պարտաւոր չեն համարում հաշիւ ներկայացնելու, այն ժամանակ հասարակութիւնը նրանցից երես է դարձնում եւ երկրորդ անգամ չէ վըստահանում այդպիսիների համար ձեռքը գրպանը մեկնելու։ Սա մի հասարակ ճշմարտութիւն է, որ Սալմաստի գրադարանի վարիչների համար ըմբռնելի չէ։

Ասածիս ապացոյց Հաֆթուան գիւղի «Գրասիրաց ընկերութեան» գրադարանը։ Եղածների մէջ առաջինը լինելով, նա հասարակութեան կողմից ջերմ աջակցութեան արժանացաւ։ Գրադարանի այսպէս կոչված գործակալները թէ Սալմաստում եւ թէ Ռուսաստանում ամենայն եռանդով նպաստներ էին ժողովում։ «Հաֆթուանում էլ մարդ չը մնաց, որ գրադարանի համար գիրք կամ փող չը հաւաքէր», ասում էր իրաւամբ նուիրատուներից մէկը, ցոյց տալու համար հաւաքողների շատութիւնը։ Բայց հետեւանքը, արդիւնքը սթափեցրեց բոլորին—մի քանի հարիւր հատոր գիրք, մի չնչին գումար (որն այժմ գոյութիւն չունի) եւ ուրիշ ոչինչ։ Ի՞նչ եղան նուիրատուութիւնները—չը գիտենք։ Օգտվելով այն հանգամանքից, որ ոչ ոք չը կայ հաշիւ պահանջող, ով ինչ հասաւ տարաւ, ում ձեռք ինչ ընկաւ—չը վերադարձրեց։ Կարելի է անուն-անուն թուել այն պարոններին, որոնց մօտ գտնվում են տասնեակներով գրադարանի գրքերից, ի հարկէ, յաւիտեան նրան չը վերադարձնելու պայմանով։ Կարելի է թուել եւ այն գործակալներին, որոնք գրադարանի այս աննախանձելի վայրկեանին, խղճի ճայնը լռեցրած, կուլ են տալիս նրա անունով հաւաքած գումարները։

Քանի-քանի անգամ գանգատներ են տեղացել գրադարանի վարչութեան գլխին, որոնք տուած նուիրատուութիւնների հաշիւն էին պահանջում. բայց վարչութիւնը դրանցից եւ ոչ մէկի պահանջներին գոհացում չը տուեց։ Եւ այս բոլորից յետոյ նրանք դեռ էլի գանգատվում են հասարակութիւնից, նրա անտարբերութեան համար։ Հասարակութիւնը ուրիշ կերպ վարվել չէ կարող. տուէք նրան կանոնաւոր հաշիւ, այնպէս որ նա ձեզ վրա կասկածելու տեղիք չունենայ եւ ապա պահանջեցէք. այն ժամանակ վստահ եղէք, որ հասարակութիւնը երբէք չի մերժի իր օգնութիւնը։

Զ. Մհ. Ղազարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Աքսորը վերացնելուց յետոյ բնականաբար հարց է յարուցվել բանտերի բարեկարգութեան եւ բանտարկեալների կեանքի բարելաւութեան մասին։ Կառավարութիւնը դիտաւորութիւն ունի, ի միջի այլոց, բանտային գլխաւորների պաշտօնը յանձնել այնպիսի անձանց, որոնք ստացել են բարձր կրթութիւն։

—

«Новости» լրագրում կարդում ենք. «Ամենայն հայոց Կաթողիկոս Մկրտիչ I, որ այժմ գտնվում է Էջմիածնում, մտադրութիւն ունի այս ձմեռ այցելել Մոսկվա եւ Պետերբուրգ։ Լուրերին նայելով՝ այդ ճանապարհորդութիւնը ձեռնարկվում է մեր լաւագոյն բժիշկների հետ խորհրդակցելու նպատակով, որովհետեւ կաթողիկոսը մի քանի ժամանակից ի վեր ընդհանուր թուլութիւն է զգում»։

—

Աչքի առաջ ունենալով զարգացնել տեղական մեղուապահութիւնը եւ մոմագործութիւնը, կառավարութիւնը ներկայումս ժողովում է մոմի սպառման մասին մանրամասն վիճակագրական տեղեկութիւններ եւ դիտաւորութիւն ունի արգելել արտասահմանեան մոմի ներմուծումը դէպի Ռուսաստան։

—

Ինչպէս յայտնի է, ներկայումս Ռուսաստանում պօստի միջոցով կարելի է փող փոխադրել զանազան տեղեր ոչ աւելի քան հարիւր ռուբլի մի բլանկով։ Այժմ պօստային վարչութիւնը որոշել է թոյլատրել փոխադրութեան համար մի բլանկով մինչեւ 500 ռուբլի։

—

«Новое Время»-ի ասելով, Լ. Տոլստոյ ծառաների եւ աղախինների կեանքն է վերցրել իբր նիւթ իր նոր վէպի համար, որ շուտով վերջացնելու է եւ որի վերնագիրն է, ինչպէս մենք արդէն հաղորդել էինք, «Ժամանակակից ստրուկներ»։

—

Տեղական ռուս լրագիրները հաղորդում են, որ Պետերբուրգից Թիֆլիս է եկել նկարիչ Կանդաուրօվ, որը կամենում է ծանօթանալ տեղական պայմանների հետ՝ Թիֆլիսում գեղարուեստական դպրոց հիմնելու նպատակով։ Դպրոցի բացումը կախված է այն հանգամանքից, թէ տեղական հասարակութիւնը ո՞րքան պատրաստակամութիւն ցոյց կը տայ նիւթական օժանդակութիւն տալու դպրոցին ի լրումն այն միջոցների, որ կառավարութիւնը որոշելու է այդ դպրոցի պահպանութեան համար։ Բացվելիք դպրոցը նպատակ ունի նպաստել տեղական ազգաբնակութեան գեղարուեստական զարգացմանը եւ նախապատրաստական կրթութիւն տալ գեղարուեստագէտ-նկարիչների, քանդակագործների եւ ճարտարապետների համար։ Դպրոցը հոգ է տանում տեղական արհեստաւորների գեղարուեստական ճաշակը զարգացնելու մասին։ Դպրոցը կը գտնվի Կայսերական Պալատի մինիստրութեան վարչութեան տակ։ Այդ դպրոցում ուսում աւարտողները հետեւեալ իրաւունքներն են վայելում. արտօնու-

---

գլորվեց, եւ մրրիկը սկսեց հեծել նրա վրա, ողջունելով իր առաջին զոհը։

— Անտի, մռ իմ բաժին հացը, որ ոյժ ունենաս տեղ հասնելու,—ասում է Ֆօկօն իր կրտսեր եղբօրը, որը հեւում է ոյժեր լարելուց։

—Ցառա՜ջ, Աստուծու սիրոյ համար՝ յառա՜ջ—բացականչում էր խմբի առաջնորդ Միխայիս Պաւլօ։—Այստեղից արդէն հեռու չէ Տօլկի գիւղը։

Մի կին օրօրվելով կցկտուր ձայնով սաղմոս է երգում։ Պաւլօն նրա թեւից բռնած, օգնում է եւ աշխատում է խօսքերով խրախուսել, եւ մինչեւ անգամ ձայնակցում է նրան։ Լուռ եւ հեւալով Պերտուն տանում է իր յոգնած կնոջը, որի գրկից վերցրել էր ծծկեր երեխային։ Պինդ կպել էր Աննին իր ամուսնու թեւից եւ զառանցում էր ինչպէս երազի մէջ։

Մէկը միւսի ետեւից ուղեւորները ընկնում են ճանապարհի վրա։ Պաւլօի ձին մինչեւ ուսերը նոյնպէս խրվեց ձիւնի մէջ. բայց ձիու մասին մտածող, ինչպէս եւ ընկերներին օգնող չը կար։ Թանձր բուքի մէջ աչքը հազիւ էր իրերը ջոկում, իսկ եթէ մէկը ճանապարհի կողքին տեսնում էր ընկած մարդ, ոյժ չը կար կռանալ եւ բարձրացնել նրան։ Սաղմոս երգող կինը ձեռքից բաց թողեց Պաւլօյի թեւը եւ ձիւնի մէջ թաւալվեց։ Պաւլօն ամենեւին այդ չը նկատեց։ «Ցառա՜ջ, Աստուծու սիրու համար՝ յառա՜ջ»—մեքենայաբար մրմնջում էր նա։

[illegible]

—Մայրիկը չը լինի,—զարհուրանքով շշնջաց Ֆօկօն։ Հարիւր քայլից ոչ հեռու նստած էր Պաւլօն։ Նրա աչքերը բաց են ու անկենդան եւ սառն են երեւում Ֆօկօյին։ Նրա ձեռքում բռնած հացի կտորը սառել, կարծես կպել էր, որովհետեւ վայր չընկաւ, երբ Անտին նստածին թեթեւ շարժեց...

Գնացողները արիւն-քրտինքի մէջ են եւ ծարաւութիւնից այրվում—պապակվում են։ Ոմանք փորձում են ձիւն կուլ տալ, բայց ներքին կրակը դրանից աւելի էր բորբոքվում։ Ամբողջ մարմնում զգացվում է այնպիսի թուլութիւն, որ մարդ այլ եւս չէ ցանկանում կըռիւը շարունակել եւ յանկարծ ընկնում է կատարեալ անտարբերութեան մէջ։ Չը կայ այլ եւս վհատութիւն, չը կայ զարհուրանք։ Ծանրացած կոպերը ինքիրանք են փակվում։ Ցանկանում ես քնել, իսկ ձիւնը այնպէս փափուկ է ու սպիտակ, կարծես, դէպի իրան հրաւիրելիս լինի։ Ցուրտը ծակում է ուղեղը եւ մարմինը, բայց այլ եւս չէ չարչարում, այլ համարեա դուրեկան զգացմունք է առաջացնում։ Նիհար թշերը շուտով ուռչում են եւ հաստանում, ինչպէս պարարտ մարդկանց մօտ։ Ահա աչքերը սեւանում են, գլուխը թեթեւ պտոյտ է գալիս, բայց շուտով դադարում է այդ եւ միայն զգացվում է կատարեալ հանգստութիւն։

Ֆօկօն եւ Անտին դեռ գնում են, միմեանց օգնելով անցնում են սարից սար։ Ահա արդէն [illegible]

Նրա գրկում ծծկեր երեխան արդէն չը կար։ «Իսկ քոյրիկն ո՞ւր է, ո՞ւր է մայրիկը»—Անտին ուզեց հարցնել, բայց Ֆօկօն նրան ժամանակ չը տուեց խօսելու եւ շտապեցրեց առաջ երթալու։

—Միթէ չես տեսնում, որ հայրիկի աչքը գլխին չէ,—շշնջում է նա վախեցած։—Նայիր, աչքերը ինչ տարօրինակ կերպով փայլում են։ Եւ ինչ էր իր յետեւից քաշ տալիս... Ա՜յ, գընանք այստեղից, գնանք...

Նրանք դեռ շարժվում են, չը նայած որ արդէն մութը ընկել էր։

—Եթէ կարելի լինէր գոնէ մի քիչ հանգստանալ։

Բայց Ֆօկօն թոյլ չէ տալիս կանգնել եւ ոյժերը լարած դէպի առաջ է շտապում, թէպէտ արիւնը, ասես, մարմնի մէջ այրելիս լինէր։

Վերջապէս հեռուում կրակ երեւաց։ Ֆօկօն մտածում է, որ հարկաւոր է դրա մասին յայտնել ետեւից եկողներին, բայց ձայնը նրան չէր հպատակվում։ Նա աղօտ կերպով հասկանում է, որ պէտք է դէպի կրակը գնալ, առանց դանդաղեցնելու քայլերը։ Նա այլ եւս չէ զգում՝ գնում է, թէ չէ։ Ինչպէս երազի մէջ նրան թւում է, որ կողքին մի շուն կատաղաբար հաչում է։ Ապա նրա մտքերը բոլորովին խառնվեցին. բայց եղբօր ձեռքը բաց չը թողեց, եւ դեռ առաջ էր քաշ գալիս, իր հետ տանելով բոլորովին կարկամած Անտին։ Այլ եւս ոյժ չը [illegible]

—Տէր, Ամենակարող Աստուած։ Դուք ինչ մարդիկ էք։ Այս եղանակին որտեղից էք գալիս։ Ինչո՞ւ չէք պատասխանում, երեխաներ։ Տէր, քո ողորմութիւնը մեզանից մի հեռացրու... Իսկ սա ինչ մարդ է,—տես, իր ետեւից մի փայտացած դիակ է քաշ տալիս... Երեւում է, որ սրանք սառել են Աստուծու ուղարկած բուքի մէջ։

Խրճիթում Պերտուի ձեռքից ուժով խլեցին Աննիի անշնչացած մարմինը։ Փորձեցին սառածին ձիւնով շփել, բայց ոչինչ դուրս չեկաւ, եւ դիակը տարան սրահը։ Մինչեւ այդ՝ երեխաներն արդէն քնել էին տաք խրճիթի մէջ, իսկ Պերտուն նստել էր վառարանի մօտ, ո՛չ խօսում էր, ո՛չ բան հասկանում եւ կենսազուրկ աչքերով նայում էր կրակին։

Երեխաներն երկար քնեցին։ Միայն հետեւեալ երեկոյեան կարող եղան տանտէրերին բացատրել, թէ նրանց հետ ինչ է պատահել Կերօ սարի ստորոտում։ Իսկ Պետուն առաջվայ նման թէպէտ քնած չէր եւ նստած էր մի եւ նոյն դիրքում, բայց նրանից ոչ մի խելացի խօսք չը կարողացան հասկանալ։ Այսպէս էլ նա մնաց ընդ միշտ։

Լուսադէմին բուքը դադարեց։ Արեգակը դարձեալ լողում էր պարզ երկնքում։ Կուսական ձիւնը կուրացնելու չափ փայլում էր Կերօյի ստորոտում եւ արեւի տակ պապղում էին ծառերի սառած ճիւղերը։ Եւ այդ ձիւնի հրա- [illegible]

Թ.

թիւններ ունեն զինւորագրութեան ենթարկ-
վելու ժամանակ. նկարիչները եւ քանդակա-
գործները ստանում են նկարչութեան դասա-
տուների կոչում միջնակարգ դպրոցներում.
ճարտարապետութիւն սովորած աշակերտները
ստանում են ճարտարապետների օգնականների
կոչում. իսկ գեղարուեստական դպրոցն աւար-
տող այն աշակերտները, որոնք կամենում են
կատարելագործվել, իրաւունք են ստանում
մտնել կայսերական գեղարուեստական ակա-
դեմիայի կից գտնվող բարձրագոյն գեղարուես-
տական դպրոցը:

—

Պետերբուրգից «Нов. Обозрѣніе» լրագրին
հեռագրում են, թէ հրատարակված է Թիֆլիսի
առեւտրական բանկի եւ Թիֆլիսի գիւղատնտե-
սական փոխադարձ կրէդիտի ընկերութեան
կանոնագրութիւնների փոփոխութեան մասին:

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրու-
թիւնը,—«Варш. Дн.» լրագրի խօսքով,—հաղոր-
դել ուսումնարանական շրջանների հոգաբար-
ձուներին իր ենթադրութիւնները ամառային
արձակուրդների ժամանակը որոշելու վերա-
բերմամբ: Մինիստրութիւնը ամենից աւելի
յարմար է համարում սկսել արձակուրդները յու-
նիսի 1-ից այն պայմանով, որ յունիսի 1-ից
առաջադէմ աշակերտները ազատվեն պարապ-
մունքներից, իսկ յունիսի 1-ից մինչեւ 21-ի
ժամանակամիջոցում կատարվեն ուսումն ա-
ւարտող, սակայն առաջադէմ աշակերտների եւ
այն օտար անձանց քննութիւնները, որոնք կը
ցանկանան այս կամ այն դասարանի դասըն-
թացքի վկայական ստանալ. Նախադպրոցական քննու-
թեան, արձակուրդները կը վերջանան օգոստո-
սի 21-ին, այնպէս որ 21-ից մինչեւ 31-ը տեղի
կունենան ընդունելութեան քննութիւններ եւ
վերաքննութիւններ, իսկ սեպտեմբերից պէտք է
սկսվեն դասարանական պարապմունքները: Մի-
նիստրութիւնը հարց է տալիս հոգաբարձուներին,
թէ որքան յարմար է այդ կարգադրութիւնը
իւրաքանչիւր շրջանի համար, տեղական պայ-
մանների ի նկատի առած:

—

Բժշկապետ Ց. Գասպարեանց վերադարձաւ
արտասահմանից եւ սկսեց հիւանդների ընդու-
նելութիւնը:

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Անցած կիրա-
կի օրը, պատարագից առաջ, հայոց եկեղեցում
հանդիսաւոր կերպով կատարվեց նոր չինվող
եկեղեցուն նուիրված զանգի օրհնութիւնը:
Զանգը նոյն օրը կախեցին նոր զանգակատնից:
Զանգը նուիրել է Թիֆլիսի Նարաեան գոր-
ծարանը: Ի դէպ, նոր չինվող եկեղեցու հա-
մար այլ եւ այլ նուիրատուների մէջ աչքի է
ընկնում պարսկահպատակ սալմաստցի մահ-
տեսի Յակոբ Աստուածատրեան Խաչատրեան-
ցը, որ ինքը առանձին դրամական հարստու-
թիւն չունի, բայց իր ծախսով չինել է տուել
նոր եկեղեցու աւագանն ամբողջապէս մարմա-
րից, չինել է տուել կաթողիկէի վրայ տեղա-
ված ոսկեփայլ փառաւոր խաչը, որ մօտ 500
րուբլի է նստել եւ որի նկարը պատրաստել է
ճարտարապետ պ. Սպանդեգեանը. բացի սրան-
ցից՝ Խաչատրեանցը խոստացել է նուիրելու եւ
մի արժէքաւոր մեծ գորգ ամբողջ սեղանի տա-
րածութեամբ: Եթէ աւելացնենք այս ամենի
վրա եւ հայոց գերեզմանատան նրա ծախսով
չինված ծածքը—կը կազմվի մի բաւական խո-
շոր գումար»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԵՆՆԱՑԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՆԵՐԸ

Անցեալ շաբթու Հ. Գաբրիէլ Մենէվիշեան Վի-
ենննա մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս: Այս մեկնու-
մը իրաւ է որ արտաքոյ կարգի բան մը չունի
իր մէջ, բայց ներքնապէս ուղղակի հետեւան-
քը ըլլալով այն անհամաձայնութեան որ բա-
ւական ատենէ ի վեր ծագած է Վիեննայի Մը-
խիթարեանց նոր ու հին տարրերուն միջեւ,
մեզի կը թելադրէ կարգ մը խորհրդածութիւն-
ներ, որոնք թերեւս անպատեհ չըլլան այսպէս
մէջտեղ դրուելով:

Մինչեւ այսօր չատ բան չէինք գիտեր Մը-
խիթարեանց ներքինին վրայ, թէեւ անհամա-
ձայնութիւններ պակաս եղած չըլլան անոնց
մէջ: Թողլով մանր մունր խնդիրները՝ որոնք
այլ եւ այլ առիթներու մէջ ծագած են եւ ա-
նոնց ընդհանուրին աչքին զարնելու իրենց
պատճառ լուծուած մը գտած, կայ նախ այն հին
ու ծանր անհամաձայնութիւնը որ սակայն բա-
րեպաշտաբար ծնունդ տուաւ Տրիէստի Մխի-
թարեանց, որոնք նոյնը Վիեննա փոխադրու-
ցան. յետոյ, 1852-ի ծանօթ Պարտաւագիրքին
արդիւնքը եղող անհամաձայնութիւնը որ վերջ
ի վերջոյ բուն հայ տարրին միացուց Գաբրիէլ
Այվազովսքիի, Սարգիս Թէոդորեանի, Ամբրո-
սիոս Գալֆայեանի եւ Նար-Պէյի պէս հմուտ
եկեղեցականներ: Անկէ ի վեր Մխիթարեանց
մէջ բնաւ չէր ծագած խնդիր մը՝ որ այս օ-
րուանին չափ մեծ համեմատութիւններ ստա-
ցած ըլլայ:

Այդ խնդիրը, հակառակ իր բովանդակ մա-
նուածապատ հանգամանքին, պարզ բան մըն է.
Վիեննայի արդի Աբբահայրը, հ. Արսէն արքե-
պիսկոպոս Այտընեան՝ հասած ըլլալով ծերու-
թեան այն վիճակին՝ ուր միտքն ու մարմինը
միանգամայն հանգիստի կը կարօտին, Միաբա-
նութեան մէջ սկսած են պատրաստուիլ անոր
յաջորդ մը նշանակելու գործին, քանի որ ի-
րենց ներքին կանոնագրութեան համաձայն,
պարտաւոր են միշտ իբր Աբբահայր ունենալ
առոյգ եւ քաջողջ մէկը: Եւ ահա ատկէ ծագած
է անհամաձայնութիւնը. Միաբանութեան երի-
տասարդ տարրը,—որուն համար պէտք է խոս-
տովանիլ թէ ամէնէն հմուտ ու կարող մասն
է,—իր ընտրութիւնը կեդրոնացուցած է այն
տեսակ միաբանի մը վրա, զոր ազգին բոլոր
հատուածները սորված են յարգել թէ իբր գրչի
մարդ եւ թէ իբր լաւ վարիչ: Հարկ կայ ըսել,
հ. Գրիգորիս Գալէմքեարեանն է իրենց ընտ-
րեալին: Իսկ հին տարրը,—որուն մեծագոյն մասը
ամէն տեսակէտներով իր գոյութեան իրա-
ւունքը կորսնցուցածի պէս բան մըն է,—առաջ
քշած է Հ. Թոռնեանը, կարծեմ ձեռնադրու-
թեան կարգով անոր ունեցած առաջնութեան
վրա հիմնուած: Կարծիքի տարբերութիւնը միշտ
կուսակցութեան ծնունդ կու տայ, եւ անգամ
մը որ կուսակցութիւնները երեւան ելլեն,
խնդրոյ առարկայ գործերն ալ կը կորսնցնեն
իրենց կանոնաւոր ընթացքը: Եւ ահա ճիշտ
այդ միեւնոյն բանը պատահած է Վիէննայի
Մխիթարեաններուն: Երկու կուսակցութիւն-
ներն ալ իրենց ընտրելին առաջ քշելով, սկսած
են պայքար մը մղել իրարու դէմ, բուռն ու
յարատեւ պայքար մը զոր Միաբանութեան հին
տարրը վերջ ի վերջոյ թշնամութեանց կատա-
ղեալ հիւսուածքի մըն է վերածած, ալ աւելի
ծանրակշիռ հանգամանք մը տալով խնդրին:

Ի՛նչ տարկութիւն որ ալ ընելու ըլլայ Վի-
եննայի Մխիթարեանց այդ հին տարրը, իրա-
ղութիւնները մէջտեղ են ու բացարձակ ստու-
գութիւն մը կու տան մեր ըսածին: Դեռ ոչ
մէկերնուս միտքէն ելած է այն անիրաւ յան-
դիմանութիւնը զոր Մայր Վանքը ըրաւ Բան-
կալթիի Վիէննական վանքին վանահայր հ.
Գալէմքեարեանի, երբ այս վերջինը վանքին
օգուտը աչքին առջեւ ունենալով գեղեցիկ
գաղափարը յղացած էր զայն հասութաբեր
նոր խանութներով օժտելու: Ատոր վրա
եկաւ հ. Ծաղիկեանի մը Բանկալթիի Վիէննա-
կան վանքին վանահայր կարգուիլը՝ փոխանակ
Գալէմքեարեան հօր՝ որուն աննօգուտ յատկու-
թիւններուն եւ վարչական կարողութեանց
չնորհիւն էր, որ նոյն վանքին գործերը բար-
գաւաճ վիճակ մը ունեցած էին: Չեմ գիտեր
թէ հայր Ծաղիկեան ինչ առաւելութիւն կրնար
ունենալ Գալէմքեարեանի համբաւին ու կարո-
ղութեան տէր վարպետի մը վրա. մանաւանդ,
որ ինք փոխանակ վանքին օգտակար ըլլալու,
կշռուած դիրք մը ունեցաւ Միաբանութեան
մէջ, որուն Բանկալթիի անդամները եւ ոչ իսկ
իրեն խօսք կուղղէին. ասկէ զատ վերջերս առիթ
տուաւ տարօրինակ կացութեան մը՝ որուն
պատասխանատուութիւնը իր եւ հ. Թոռնեանի
վրա կը ծանրանայ:

Ամբողջ պատմութիւն մըն է ատիկա, մէկէ
աւելի յատկանշական կողմերով, որոնց կարժէ
ծանօթնալ:—Հ. Գալէմքեարեան, Ծաղիկեան
վարդապետի մասին տարածուած կարգ մը զը-
րոյցները պէտք կը տեսնէ տեղեկագրել հ. Այ-
տընեանի, մասնաւոր նամակով մը: Հ. Թոռ-
նեան ինչպէս կըլլայ՝ ձեռք կանցընէ այդ մաս-
նաւոր նամակը եւ կը ղրկէ հ. Ծաղիկեանի՝ իր
մրցակիցը ձախորդ կացութեան մը մէջ ձգելու
մտքով: Հետեւանքը կը գուշակէք, անանկ չէ՞:
Ծաղիկեան իրար կանցնի, ու վերջապէս խըն-
դիրը անանկ հանգամանք մը կը ստանայ, որ
պատրիարքարանն ալ մէջ մտնելով, հ. Գալէմ-
քեարեան կը պատրաստուի քաշուիլ Բերայի
ս. Յովհան Ոսկեբերան եկեղեցւոյ քարոզչու-
թեան պաշտօնէն: Միւս կողմէ, Իզմանուէլեան
պատրիարքին մէկ իրաւացի տնօրինութեամբ
հ. Ծաղիկեան եւ հ. Թոռնեան (որ հիմա Պոլիս
կը գտնուի) Պոլսոյ մէջ պատարագելու իրա-
ւունքէն կը զրկուին՝ իրենց այդ անօրակելի
անգաղտնապահութեան ի պատիժ:

—

Այս մանրամասնութեանց վրա սակայն չար-
ժեր ծանրանալ, որովհետեւ ատոնք անմիջա-
կան հետեւանքներ են միայն այն անհամա-
ձայնութեան՝ որ Վիէննայի Մխիթարեանց հին
ու նոր տարրերուն միջեւ ծագած էր աբբահօր
մը ընտրութեան առթիւ: Կարեւորը միշտ այդ
անհամաձայնութիւնը կը մնայ՝ զոր ո՛ եւ է
կերպով լուծել պէտք է, աւելի ծանր հետե-
ւանքներու առաջքը առնելու համար: Հ. Մէ-
նէվիշեանի մեկնումը ակներեւ է որ այս կէ-
տին հետ առնչութիւն ունի, եւ բաղձալի է
տանկ ըլլալը, որովհետեւ այդ անհամաձայ-
նութեան, այդ պառակտումին հանդէպ լաւ ա-
պագայ մը չէ՝ որ կը գուշակենք Վիէննայի
Մխիթարեանց համար: Միաբանութեան քայ-
քայումը,—որ կրնայ առաջ գալ այդ վիճակէն
յարատեւելէն,—մեր աչքին ցաւալի մահը պի-
տի ըլլայ ամբողջ գործի մը, ճշմարիտ գիտա-
կան բանասիրութեան, որով կրնայինք պար-
ծիլ մինչեւ այսօր:

Այդ լուծումը իր ինքնութեան մէջ անկարելի
բան մը չէ. Վիեննայի Մխիթարեանց հին տար-
րը պէտք է տեղի տայ նորերուն՝ որոնց մէջ
չատ աւելի հմուտ ու վարչական կարողութեան
տէր միաբաններ կը գտնուին: Անոնք վանքը
աւելի լաւ կրնան մատակարարել ու մանաւանդ
կարող են բարձր պահել Մխիթարեանց Վիեն-
նայի հատուածին գիտական համբաւը, որ մեծ
բան մըն է ինքնին: Մանաւանդ որ իրողութիւնն
ալ այս պարագան կը հաստատէ. Նորերուն քա-
չուելէն ի վեր «Հանդէս Ամսօրեան» չատ ան-
կանոնութեամբ կը հրատարակուի, եւ եթէ
երբեք հ. Տաչեան ալ չըլլայ, յայտնի է որ բը-
նաւ չը պիտի կրնայ լոյս տեսնել:

Ցետոյ, ուրիչ պարագայ մըն ալ որ չատ
աչքի զարկած է.—Բանկալթիի վանքը հ. Ծաղ-
կեանի յանձնուելէն ի վեր, տեղւոյն Մխիթար-
եան վարժարանը անգոհացուցիչ վիճակի մը
մէջ կը գտնուի: Բաւական թուով ծնողքներ՝
որոնք դեռ կը յուսային որ բարեկարգութիւնը
վերստին կրնայ տիրել նոյն վարժարանին մէջ,
այս պահուս, հ. Մէնէվիշեանի մեկնումը լսելով,
չուարած մնայեր են թէ ինչ ընեն. ամենքն ալ
կը կարծեն թէ ծանօթ անհամաձայնութիւնը
վերջ ի վերջոյ վարժարանին գլուխը կերած է,
ու կը պատաստուին ուրիչ տեղ ղրկել իրանց
զաւակները, պարապ տեղը անոնց ժամանակ
վատնել չը տալու համար: Ասիկա ալ բարոյա-
կան հարուած մը պիտի ըլլայ Վիէննայի Մխի-
թարեանց համար, եւ մէկը այն ազգու հարու-
ածներէն որոնք չատ ուշ կը մոռցուին:

Այս յոռետես խորհրդածութիւնները միայն կը
ներչնչէ մեզի ակնարկուած անհամաձայնութիւ-
նը: Երեւի թէ հ. Մէնեվիշեանի մեկնումը իրա-
պէս զայն լուծելու համար եղած ըլլայ, եւ հա-
մերաշխութիւնը ըստ առաջնոյն վերահաստատ-
ուի Վիէննայի վանքին մէջ, յարմար աբբահօր
մը ընտրութեամբ:

Արամ Անտոնեան

«Արեւելք»

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Петерб. Вѣдомости» Կ. Պոլսի թղթակիցը
գրում է. «Երկիւղալի լուրեր են ստացվում Ա-
սիական Թիւրքիայի նահանգներից, ուր ազ-
գաբնակութիւնը, լսելով զանազան մանիֆէստ-
ների մասին, որ հրատարակել է սուլթանը իր
թագաւորութեան 25-ամեակի առիթով, չէ կա-
տարում տեղական իշխանութեան պահանջնե-
րը, ասելով թէ փադիշահը հրամայել է մոռա-
ցութեան տալ այն ամենը, ինչ որ տեղի է ունե-
ցել մինչեւ սուլթանի յօբելեանը: Ասիական Թիւր-
քիայի կիսավայրենի ազգաբնակութեան խորին
համոզմունքով սուլթանը ներել է իրանցից
պահանջվող բոլոր ապառիկները, ներել է ի-
րանց բոլոր յանցանքները եւ մինչեւ անգամ
հրամայել է նպաստներ բաժանել Իսլամի ամե-
նաչքաւոր զաւակներին: Այդպիսի առակներ
տարածում են զանազան չէյխերը, որոնք ի
նկատի ունեն այդպիսով անկարգութիւններ
առաջացնել, որոնցից կարող են օգուտ քաղել:
Զինւորական մինիստրութեան մէջ ստացված
տեղեկութիւններից երեւում է, որ Դիարբէքի-
րի վիլայէթի բնակիչները ամբողջ խմբով գնա-
ցին նահանգական քաղաքը, պահանջելով վա-
լիից այն նպաստը, որ ողորմած փադիշահը
տուել է իր հաւատարիմ հպատակներից ամե-
նաչքաւորներին: Վալին ստիպված էր կերա-
կուր, հագուստ եւ այլ պաչարեղէններ տալ
այդ քաղցած ամբոխին եւ զինւորների օգնու-
թեամբ քաղաքից դուրս քշել նրան, խոստա-
նալով պահանջել Ստամբուլից անհրաժեշտ
գումարներ կարօտ «եղբայրներին» բաժանելու
համար: Ամբոխը, սակայն, չը բաւականացաւ
դրանով եւ դրդված չէյխերից, ճանապարհին
քարուքանդ արեց եւ կողոպտեց Դիարբէքիրի
մօտ գտնվող Դարա անունով գիւղը, որի բնա-
կիչները կատարելապէս առանց գոյութեան մի-
ջոցների մնացին: Կ. Պոլսից հեռագրով Դիար-
բէքիրի վալիին հրամայված է հոգ տանել այդ
թչուառ գիւղի բնակիչների մասին եւ կարգը
պահպանելու համար Դիարբէքիր կանչել հինգ
բատալիօն զօրք: Աւելի եւս մեծ անկարգու-
թիւններ սկսվեցին Մօսուլի վիլայէթում, ուր
ազգաբնակութիւնը կազմում են կիսավայրենի
քրդերը, որոնք վաղուց արդէն դժգոհ են
թիւրքաց լծից եւ առիթ բաց չեն թողնում
ընդհարումներ ունենալու իրանց ճնչող օսման-
ների հետ: Այդ վիլայէթի Կերկիւք-Սուլէյմա-
նիէի անունով գաւառական քաղաքում, ինչ-
պէս հաղորդում է վալին, մի քանի օր առաջ
քննվում էր յայտնի քիւրդ աւազակ փահլէվան-
Ահմէդի գործը, որը մի չարք չարագործու-
թիւնների համար դատապարտվեց հարիւր մի
տարվայ բանտարկութեան: Քիւրդերի չէյխերը
եւ աւագները լուր տարածեցին, թէ փահլէ-
վան-Ահմէդը սուլթանի յօբելեանի պատճառով
պէտք է ազատ լինի որ եւ է պատժից: Ամ-
բոխը հաւատալով այդ լուրին, յարձակվեց ա-
ւազակին դատարանից բանտը տանող պահապան
զինւորների վրա եւ հնարաւորութիւն տուեց
Ահմէդին փախչել՝ իր գազանային արկածները
չարունակելու ամբողջ Մեսոպոտամիայում, ուր
նրա անունով վախեցնում են երեխաներին»:

—Կ. Պոլսից հեռագրում են «Россія» լրա-
գրին. «Այն անձինք, որոնք լաւ տեղեակ են
հայ-լուսաւորչական պատրիարքարանի գործե-
րին, պնդում են, որ Շահը Պարսկաստան վե-
րադառնալիս կայցելէ հայոց Կաթողիկոսին Էջ-
միածնում: Այս լուրը, ի հարկէ, չատ անհաճոյ
է Իլդիզ-Կիօսկին: Ահա թէ ինչու սուլթանը
վճռեց նորից բանակցութիւններ սկսել Շահի
այցելութեան պայմանների մասին: Այդ բա-
նակցութիւնները, ինչպէս ասում են, ցանկա-
լի հետեւանքներ ունեցան, թէպէտ եւ սուլ-
թանը ստիպվեց մի քանի զիջողութիւններ ա-
նել»:

—Համայնական պետերի բանկէտը, ինչպէս
հեռագրում են Պարիզից «Рус. Вѣд.» լրագրին,
ներկայացնում էր իր տեսակում եզակի, ան-
մոռանալի տեսարան. նա դարձաւ քաղաքական
կարեւոր նշանակութիւն ունեցող մի դէպք: Այն-
տեղ մինիստրների, սենատորների եւ պատ-
գամաւորների հետ միասին ժողովված էին
Ֆրանսիայի բոլոր համայնքների լիազօրները,
բոլորն էլ համակված անդրդուելի անձնուիրու-
թեան զգացմունքով դէպի հանրապետական
հիմնարկութիւնները: Չը նայելով բանկէտի
հսկայական չափերին, ամեն ինչ անցաւ կար-
գով եւ կանոնով, առանց որ եւ է խառնակու-
թեան: Լուբէի հիանալի ճառը յաճախ ընդհատ-
վում էր հաւանութեան նշաններով. իսկ վեր-
ջում պսակվեց բոլոր ներկայ գտնվողների
բուռն եւ ոգեւորված ծափահարութիւններով:
Բանկէտից յետոյ վսեմ եւ ազդու ցոյց տեղի
ունեցաւ ի պատիւ համայնական պետերի, երբ
նրանք ահագին խմբով, դրօշակներով եւ ոգե-
ւորված «կեցցէ Լուբէ, կեցցէ հանրա-
պետութիւնը» աղաղակներով, անց էին կե-
նում պարիզեցիների խիտ չարքերի միջով
դէպի ցուցահանդէսը եւ Ելիսեան պալատը:
Համաձայնութեան հրապարակը եւ Ելիսեան
դաչտերը սեւացած են ոգեւորված բազմու-
թեան խուռն ամբոխից. ամեն կողմից հնչվում
են մարսէլիեզի հանդիսաւոր ձայները: Նացիո-
նալիստները չեն համարձակվում փողոց դուրս
գալ: Այս րոպէին Պարիզը յիչեցնում է իր հե-
րոսական ժամանակների մեծ օրերը: Համայնա-
կան պետերի բանկէտը վերջին հարուածը
տուեց րէակցիային, որ կորցնում է իր վերջին
յոյսերը»:

—Պաշտօնական «London Gazette»-ի մէջ
հրատարակված է արքայական հրովարտակ,
որով յայտարարվում է, թէ 1901 թւի յուն-
վարի 1-ից Նոր-Հարաւային-Ուէլսի, Վիկտո-
րիայի, հարաւային Աւստրալիայի, Կվինսլէդի,
Թասմանիայի եւ արեւմտեան Աւստրալիայի
ազգաբնակութիւնը միանալով կը կազմեն մի
ֆեդերացիա «Commonwealth of Australia» ա-
նունով:

—Անիչխանականների վերաբերմամբ 1894
թւին հրատարակված օրէնքի հիման վրա,
ֆրանսիական կառավարութիւնը արգելեց կոմ-
մունիստների միջազգային կոնգրէսը, որ պէտք
է տեղի ունենար Պարիզում այս տարվայ սեպ-
տեմբերի 5-ին:

—Անտվէրպէնում կազմակերպված է մի յանձ-
նաժողով Կրիւգէրին հանդիսաւոր ընդունելու-
թիւն ցոյց տալու համար: Ֆլիսսինգենում,
Կրիւգէրի գալստեան առիթով, կը կայանայ մի
հանդէս, ուր կը բացվի նրա կիսարձանը:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

13 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Ակադեմիկ Սուսլով, ուղղե-
լով Սօֆիայի տաճարի մասին Նովգորոդից
ստացված տեղեկութեան անճչդութիւնը, յայտ-
նում է, թէ եօթը տարուց աւելի՝ բոլոր աշ-
խատանքների գլուխ ինքն էր կանգնած, եւ
միայն տաճարի վերանորոգութեան չորրորդ
տարին ակադեմիկ Բօտկին դարձաւ պատկե-
րագրութեան վերահսկող:

ՇԱՆԳՀԱՅ: Այստեղի չինական ատրճանա-
ւորները հաղորդում են, թէ պրինց Տուան
կայսրուհու անունով դիմեց պետութեան բոլոր
բարձր իշխանութիւններին գաղտնի հրամանով,
որի մէջ հաղորդում է, թէ կայսերական ար-

քունիքը որոշել է անպատճառ չարունակել պատերազմը օտարերկրեայ պետութիւնների դէմ: Ամէն մի աստիճանաւորի, որ չի աջակցի մանջուրներին, հրամանը սպառնում է մահվան պատիժ, որպէս դաւաճանի, ամբողջ ընտանիքի կոտորած եւ նախնիքների գերեզմանների կործանումն:

ԼՕՐԵՆՑՕ-ՄԱՐԿԵԶԷ: Պօլկերիւ եւ Համիլտոն գեներալները երեք հազար մարդուց բաղկացած զօրաբաժնով գտնվում են Կօմանիպօրտում: Կիտչեներ նոյնպէս կը գնայ այնտեղ այսօր Հէկտօրսպրոյտից: Վաղը սպասում են երկաթուղային երթեւեկութեան վերսկըսվելուն Լօրենցօ-Մարկեզ-Իօհաննէսբուրգ գծի վրա:

ՀՕՆԿՕՆԳ: Արեւմտեան գետից ստացված տեղեկութիւններին նայելով՝ նշաններ կան, որոնք ցոյց են տալիս, թէ ծովահէնութիւնը եւ աւազակութիւնը նորից սաստկանում են: Ասում են, որ ծովահէնութեան մի քանի դէպքեր պատահել են արդէն: Կունչուկի մօտ գտնվող մի գիւղ հրդեհված է աւազակներից:

ՊՐԵՏՕՐԻԱ: Հեծեալների մի ուժեղ զօրաբաժին, գնդապետ Լայլի հրամանատարութեամբ, դուրս եկաւ այստեղից Դէվէտին հետամուտ լինելու համար:

ՊԵԿԻՆ: Չինական արքունիքը գտնվում է դեռ եւս Շանսի նահանգի հիւսիսային սահմանի վրա եւ սպասում է, թէ ինչպէս կը վերջանայ այն լիազօրների գործը, որոնք Լի-Խունգ-Ջանգի կողմից առաջարկված են խաղաղութեան բանակցութիւններ վարելու համար: Պետութիւնները համաձայնվեցին ընդունել Նանկինի եւ Վուչժանի փոխարքաներին, իսկ Իւնլուին, որի զօրքերը գլխաւորապէս յարձակվում էին դեսպանատների վրա, մերժեցին ընդունել:

ԼՕՆԴՕՆ: Ռօբերտս հաղորդում է Պրետօրիայից, թէ Համիլտօն գտել է Կրօկօդիլրիվերում 13 թնդանօթ, մեծ մասամբ անպէտքացրած. Նրանց մէջ կան եւ ժամանակին անգլիացիներից խլվածներ: Գտնված են նմանապէս չատ կոտրատված սայլեր:

ԼՕՐԷՆՑՕ-ՄԱՐԿԵԶԷ: Գերմանական «Հերցօգ» շոգենաւը ճանապարհ ընկաւ այստեղից՝ լի ճանապարհորդներով: Շոգենաւում գտնվում են գլխաւորապէս հօլլանդացիներ, գերմանացիներ եւ բօէրներ, ի միջի այլոց, նաեւ Տրանսվաալի պօստային գլխաւոր կառավարիչ Սլիֆէն, արտաքին գործերի մինիստրի օգնական Գրօբլէր եւ գլխաւոր գանձապետ Մալերբ: Շոգենաւով տարվեցին նմանապէս ոսկու չատ ձուլածոներ: Կրիւգէր դեռ եւս գտնվում է նահանգապետի տանը:

14 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Սեպտեմբերի 9-ի գիշերը գնդապետ Ցլուգի առաջապահ հեծեալ զօրաբաժինը, հալածելով թշնամու պահակախմբերը Լուտայի հարաւակողմում, յանկարծակի յարձակմամբ գրաւեց քաղաքը, ուր դեռ եւս գտնվում էին չինացիների 4000 հոգուց բաղկացած վերջապահ գունդը: Զօրաբաժնի հրամանատար գեներալ Ցերպիցկի, որ գնում էր հեծեալների յետեւից, Բէյտանից, վեց րօտաներով, մօտենալով քաղաքի սահմանին եւ ենթարկվելով ամրութիւնների թնդանօթային կըրակին, արագութեամբ յարձակում գործեց եւ առաւ այդ ամրութիւնները, գրաւելով բոլոր թնդանօթները: Չինացիների կորուստները նշանաւոր են. իսկ մենք ոչ մի կորուստ չունեցանք, որ բացատրվում է գիշերվայ մթութեամբ, յարձակման արագ եւ եռանդոտ ընթացքով: Գրաւած աւարի եւ պաշարեղէնի քանակութիւնը նշանաւոր է եւ հաշւի է առնվում: Բէյտան-Լուտայ երկաթուղու գիծը քանդված է:

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ: Դիւանագիտական շրջաններում հաւատացնում են, որ, համաձայն պաշտօնական տեղեկութիւնների, պրինց Տուան նշանակված է գաղտնի խորհրդի նախագահ եւ ոչ թէ մեծ խորհրդի անդամ: Պաշտօնական շրջաններում տիրում է այն կարծիքը, թէ ցանկալի է ամերիկական զօրքերը տեղափոխել Պեկինից դէպի մի այլ դիրք Վալդէրզէէի գալուց առաջ: Ենթադրում են, որ Գերմանիայի եւ միւս պետութիւնների հրաժարվելը Չինաստանի հետ բանակցութիւններ վարելուց կարող է առիթ դառնալ չատ շուտով պատերազմի չարունակութեան: Ամերիկական զօրքերի հեռացման չարժառիթը համարում են Ամերիկայի ցանկութիւնը չը մասնակցել պատերազմին, մանաւանդ, որ, ինչպէս կառավարութիւնը կարծում է, Ամերիկան հիմք չունի պատերազմ վարելու չինական կառավարութեան դէմ: Եթէ որ եւ է պատերազմող պետութիւն գրաւէ Պեկինը, ամերիկական դեսպանատան պահպանութեան համար այնտեղ մինչ էլ կը գտնվի զինուորական ոյժ:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը Պետերբուրգի հաշւով)

տարբերութիւնը 58 րօպէ:

	№ 5 գնացքը:	№ 3 գնացքը:
Բաքուից դուրս է գալիս	ցեր. 4 ժ. 1 ր.	գիշ. 11 ժ. 29 ր.
Թիֆլիս է հասնում	առ. 8 » 53 »	եր. 5 » 34 »
Թիֆլիսից դուրս է գալիս	» 9 » 32 »	եր. 6 » 34 »
Բաթում է հասնում	եր. 9 » 1 »	առ. 7 » 14 »

	№ 6 գնացքը:	№ 4 գնացքը.
Բաթումից դուրս է գալիս	առ. 7 ժ. 50 ր.	եր. 7 ժ. 59 ր.
Թիֆլիս է հասնում	եր. 7 » 15 »	առ. 8 » 42 »
Թիֆլիսից դուրս է գալիս	» 7 » 45 »	» 10 » 05 »
Բաքու է հասնում	ցեր. 12 » 10 «	» 5 » 16 »

արագ գնացք

Թիֆլիսից դուրս է գալիս	ցեր. 11 ժ. 19 ր.
Բաթում է հասնում	երեկ. 9 » 41 »
Բաթումից դուրս է գալիս. . . .	գիշ. 11 » 18 »
Թիֆլիս է հասնում	առաւ. 9 » 30 »

—

Թիֆլիսից դէպի Կարս դուրս է գալիս.	երեկ. 9 ժ. —
Ալէքսանդրոպոլ հասնում է . . .	առ. 7 » 46 ր.
Կարս հասնում է	ցեր. 12 » 56 «
Կարսից դուրս է գալիս	ցեր. 3 » 29 »
Ալէքսանդրոպոլից դուրս է գալիս .	երեկ. 8 » 35 »
Թիֆլիս հասնում է	առ. 7 » 15 »

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

Կ. Մ. Զիլօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Ի. Յ. Պրօստակէվիչ—12—1 ժ. ականջի, քթի, կոկորդի եւ կրծքի հ.

Զ. Ի. Բաբանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Ա. Պ. Կարապետեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ի. Յ. Պրօստակէվիչ—5—6 ժ.

Ա. Ն. Ցպակօվսկի—6—7 ժ. նեարդային (էլեկտրաբուժութիւն), վեներ. և մորթու հ.

Բ. Ա. Նաւասարդեան—7½—8 ժ.

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Օ. Տ. Սավանիտսկի—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

Վիէննայում լոյս տեսաւ

„ԶԷՅԹՈՒՆԻ ԱՆՑԵԱԼԷՆ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅԷՆ“

I մաս

Կիլիկիայի քարտէզով, Զէյթունի յատակագծով, Զէյթունի տեսարանով եւ զէյթունցի կորիճի պատկերով:

Գինը 1 ր. 50 կ. կամ 3 ֆրանկ 75 ս.

(ճանապարհածախքով 1 ր. 75 կ. կամ 4 ֆր.)

Դիմել Ռուսաստանից՝ Тифлисъ. Центральная книжная торговля, իսկ արտասահմանից Mechitharisten—Buchdruckerei, Wien, VII/2, Mechitharistengasse 4.

(ՍՏԱՑՎԱԾ ԵՆ ՍԱԿԱՒԱԹԻՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ)

(հ. շ.) 10—20

ՄԻ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ

ընդունում են հասոյթաւոր գիշերօթիկ աշակերտներ (пансіонерами) կրկնութեամբ, առեւտրական եւ այլ միջնակարգ դպրոցների համար: Հասցէն՝ Графская улица, № 10, домъ Элiозова. 7—7

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ Ընկերութեան արհեստանոցում ընդունելութիւնը սկսվել է օգոստոսի 27-ից: Արհեստանոցին կից բացվում է եւ լուացարան, որտեղ ցանկացողները կարող են սովորել հարթուկել եւ օսլայել սպիտակեղէն եւ զանազան նուրբ գործուածքներ: Լուացարանում ընդունելութիւնը տեղի կունենայ նոյնպէս օգոստոսի 27-ից: 8—10

ՄԻ ՀԱՅՈՒՀԻ

որ գիտէ հայերէն, ռուսերէն եւ ֆրանսերէն լեզուները եւ մուզիկա՝ ցանկանում է գտնել կօմպանիօնկայի տեղ, կամ պարապել եօթ-ութ տարեկան աղջկայ հետ Թիֆլիսից դուրս:

Հասցէն՝ С. Нишанская ул. № 3. д. Захарбекова, кв. Матиновой. 6—6

Ընկերութիւն

ԲՐՕԿԱՐ եւ Ընկ.

Առաջարկում է իր յատկութեամբ յայտնի

ԳԼԻՑԵՐԻՆԻ ՍԱՊՈՆ

Պահպանում է կաշուի փափկութիւնը եւ աւելացնում է նրա սպիտակութիւնը:

ԿՏՈՐԸ 20 ԿՈՊԷԿ

(15) 2—10

Սալլապան Շահնազարեանց, որ հազիւ հազ կարողանում էր մի կերպ ապրեցնել իր բազմանդամ ընտանիքը (վեց փոքրիկներ) վերջին ժամանակ սալլը չուռ գալով տակն է ընկել եւ կոտրել ոտը. Մնացել է թէ ինքը, թէ կինը հիւանդ՝ անկողիններում եւ փոքրիկները ամենաթշուառ, անօգնական դրութեան մէջ: Նալլապին խնդրում է բարեխիղճ մարդկանցից թէ նիւթական եւ թէ բժշկական օգնութիւն:

Հասցէն: Харпухск. ул., д. Гулазова, № 306. 1—5

Շուտով լոյս կը տեսնեն բոլորովին նոր եւ աւելի հարուստ բովանդակութեամբ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՓԻՆԵԱՆԻ

1901 Թ.

ՊԱՏԻ ԵՒ ԾՈՑԻ (Տիրակ) ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ 3—3

Բժիշկ Գ. Մեհրաբեան

վերադառնալով Թիֆլիս, վերանորոգեց բերանի խոռոչի եւ ատամների հիւանդութիւնների բժշկութիւնը: Ընդունելութիւնը առաւօտեան 10—2 ժ. եւ երեկ. 5—7½ ժ. իր նոր բնակարանում, որ գտնվում է հին բնակարանին կից, Վելիամինեան փող. տ. Քարտաշեանի, № 4. [Вельяминовская ул. № 4, домъ Карташянъ]. 9—25

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՄ

ՁԵՌՆՏՈՒ ՊԱՑՄԱՆՆԵՐՈՎ

գիշերօթիկ աշակերտներ

Ներսիսեան, քաղաքային եւ ծխական դպրոցներից, որոնց հետ պարապում եմ եւ կրկնութեամբ: Հարցնել՝ Ներսիսեան դպրոց, Դաւիթ Տէր-Դաւթեանին: 6—6

Лучшія аттестаціи отъ учебнаго начальства.

За успѣшныя занятія благодарности.

И. Я. БРОНЪ-ФОНЪ-БРЕННЕРЪ.

преподаетъ

Полный курсъ БУХГАЛТЕРІИ

ПРЕДМЕТЫ ЗАНЯТІЙ:

1) Бухгалтерія (двойная итальянская), 2) Коммерческая ариѳметика, 3) Коммерческая экономія. 4) Ариѳметика на счетахъ, 5) Торговыя и вексельныя узаконенія и 6) Коммерческая корреспонденція.

Курсъ 3-хъ-мѣсячный. Занятія ежедневныя. Плата за курсъ 60 руб. Ручательство и гарантія за успѣхи. Болѣе 1000 окончившихъ курсъ. Михайловская, № 71.

Собственный методъ преподаванія по собственнымъ сочиненіямъ, продающимся во всѣхъ книжныхъ магазинахъ.

Начало занятій съ каждаго перваго числа мѣсяца. 20—20

Годъ занятій одиннадцатый.

Преподав. ведется по собств. сочиненіямъ.

ЖЖЕНІЕ СПОСОБОМЪ ЛЕТЮРКЪ ДЕ РОЗЬЕ 20% БОЛЬШЕ АРОМАТИЧЕСК. ЧАСТЕЙ

ЖЖЕНЫЙ КОФЕ С. СІУ и Ко

ПРОДАЖА ВЕЗДѢ

(n) 9—26

Սարգիս Վ. Աբրահամեան

Հասցէ. Սօլօլակ, Գանօվսկայեա փող. տ. Թամամշեվի, № 26, բն. № 9.

Սովորեցնում եւ պատրաստում է երկու սեռի անձանց չորս ամսվայ ընթացքում, երաշխաւորութեամբ եւ հարկաւոր դէպքում—յանձնարարականներ տալով պարապմունքներ գտնելու համար

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

1) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն իր բոլոր ճիւղերով.
2) Առեւտրական թուաբանութիւն.
) Առեւտրական թղթակցութիւն:
4) Գեղագրութիւն, ուսումնասիրութիւն զանազանատեսակ չրիֆտների եւ ուղղումն ամենավատ ձեռքերի:

Կարելի է տեսնել առաւօտեան ժամի 9-ից մինչեւ 11-ը եւ 4-ից մինչեւ 7-ը երեկոյեան:

(շ. ո. շ.) 3—14

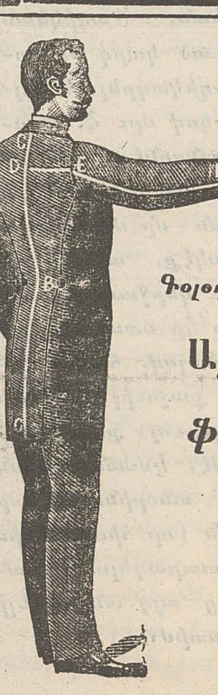

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Վ. ԵՒ Ա. ԽՈՒԴԱՎԵՐԴԵԱՆՆԵՐԻ

Գօլօվ. պրօսպ., առաջին գիմնազիայի հանդէպ, տ. Քաշուէթի ս. Գէորգ եկեղեցու

Աշնան համար ստացված են ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

ֆօրմէննիյ զգեստներ Կլասիքական գիմնազիայի, ռէալական և առեւտրական ուսումնարանների համար:

Ընդունում ենք ամեն տեսակ պատուէրներ

8—10

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 14 Сентября 1900 г.

Типографія Грузинск. Т—ва, Большая-Ванкская ул., № 27.